

Constantin RUSNAC,

lector asistent al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, magistrul în drept

ALGORITMUL CERCETĂRII LA FAȚA LOCULUI ÎN CAZUL INVESTIGĂRII TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Cercetarea locului săvârșirii faptei face parte din activitățile de urmărire penală și constă în cunoașterea nemijlocită a locului unde s-a săvârșit infracțiunea, sau a locului în care au fost descoperite urmele acesteia, în vederea descoperirii, fixării și ridicării urmelor și nu în ultimul rând în stabilirea împrejurărilor în care infracțiunea a avut loc¹.

„Cercetarea la fața locului constituie un procedeu probator, având drept obiect obținerea de date privind împrejurările în care a fost săvârșită fapta penală, descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor infracțiunii, precum și stabilirea stării și poziției mijloacelor materiale de probă².”

Cercetarea la fața locului este o acțiune de urmărire penală ce poartă un caracter de urgență și cea mai eficientă modalitate de obținere (colectare) a informației cu privire la infracțiunea comisă și persoana infractorului, care asigură posibilitatea identificării persoanei ce a comis infracțiunea, dacă se efectuează cu respectarea tuturor regulilor tactice.

Drept loc al comiterii faptei infracționale poate fi orice obiect fizic, oriunde s-ar afla, care păstrează urme ale faptei infracționale. Drept loc al săvârșirii faptei infracționale pot fi considerate încăperile terenurile, mijloacele de transport, precum și persoana părții bănuite și a victimei³.

În cadrul investigării infracțiunii de trafic de ființe umane, cercetarea la fața locului este una dintre primele și cea mai importantă acțiune de urmărire penală ce ne oferă posibilitatea de acumulare a unor informații complete, determinând astfel cursul urmăririi penale.

S.I. Juravleov și A.M. Pigaiev subliniază faptul că la investigarea infracțiunii de trafic de ființe umane în cadrul cercetării la fața locului a încăperilor și terenurilor unde era primită sau adăpostită victima traficului apar următoarele situații⁴:

¹ Camil Suciuc, *Criminalistica*, vol. III, București, 1972, p. 503.

² E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2002, p. 307-308.

³ Пособие для специалистов в сфере уголовного правосудия по борьбе с торговлей людьми, Организация Объединенных наций, Нью-Йорк, 2010 год, стр. 24.

⁴ М. А. Волков, В. П. Потудинский, *Особенности осмотра помещений и участков местности при расследовании преступлений, связанных с торговлей людьми и использованием рабского труда*, Северо-Кавказский государственный технический университет. <http://www.ncstu.ru>

- efectuarea cercetării cu scopul descoperirii la fața locului a victimelor, eliberarea lor, precum și fixarea urmelor de primire și (sau) exploatare;
- efectuarea cercetării în scopul descoperirii adăpostului despre care ne-a comunicat victima, precum și în vederea stabilirii semnelor de utilizare efectivă a acestei încăperi pentru adăpostirea victimelor traficului de ființe umane.

Autorii menționați mai sus specifică că drept obiecte supuse cercetării pot apărea, în primul rând:

- suprafețe de teren pe care sunt situate corturi, colibe sau bordeie în care se adăpostesc ori s-au adăpostit victimele traficului;
- parcele de cultivare a plantelor agricole sau locurile de deținere a animalelor, de care îngrijesc sau au îngrijit victimele traficului;
- încăperile părăsite, inclusiv cele din gospodăriile rurale, ferme etc., unde erau primite, adăpostite și exploatare victimele;
- încăperile centrelor de divertisment, băilor, saunelor private, cluburilor de noapte și hotelurilor;
- apartamentele obișnuite în blocurile locative.

Trebuie remarcat faptul că pe lângă paza existentă asupra apartamentelor și așa-numitelor „centre de agrement” acestea mai sunt echipate cu camere de luat vederi, care trebuie să fie luate în calcul la pătrunderea în astfel de obiective, pentru efectuarea cercetării la fața locului.

În cazul investigării traficului de ființe umane, cercetarea la fața locului începe de îndată ce locul faptei a fost pus sub pază. Ca particularități trebuie observate următoarele:

- locul faptei nu este întotdeauna evident și nu poate fi determinat cu ușurință;
- locul faptei se schimbă permanent și deseori infracțiunea începe în străinătate;
- locul faptei este numai unul din elementele unui context mai larg;
- locul în care se află victima trebuie considerat ca fiind primul loc al faptei;
- de multe ori, traficantul continuă să deplaseze victima pe parcursul diferitelor faze, ceea ce înseamnă că și locul faptei se modifică permanent; mijloacele de probă trebuie strânse din toate locurile cunoscute de poliție⁵.

La etapa de pregătire la fața locului apar și o multitudine de probleme care trebuie soluționate:

- declarațiile victimei, martorilor sunt confuze sau chiar contradictorii;
- specialiștii criminaliști care efectuează unele interpretări sau constatări la locul faptei nu au experiența necesară de lucru cu urmele traficului de ființe umane;
- poate să apară necesitatea de cercetare a două locuri de comitere a infracțiunii;
- la locul efectuării cercetării pot să fie persoane străine, ce împiedică instaurarea controlului, din partea organelor de drept, asupra acestui loc;
- cantitatea de urme și durata efectuării cercetării la fața locului⁶;

În continuare vom analiza două tipuri de spații ce sunt supuse cercetării: terenuri deschise și încăperi.

⁵ Gabriel Ionel Olteanu, *Metodologie criminalistică*, Editura AIT Laboratories, 2005, p. 203.

⁶ *Пособие для специалистов в сфере уголовного правосудия по борьбе с торговлей людьми*, Организация Объединенных наций, Нью-Йорк, 2010 год, стр. 198.

În cazul cercetării terenurilor deschise suprafețele ce vor fi cercetate sunt mari, de aceea trebuie să ne conducem de îndrumările autorului din Federația Rusă S.S. Stepiceva că „la analiza zonelor de teren adiacente ce sunt supuse cercetării este bine de mărit raza de cercetare”. Micșorarea nefondată a terenurilor ce trebuie să fie supuse cercetării, după părerea autorilor S.I. Țvetkova și N.G. Șuruhnova, duce la micșorarea volumului de informație criminalistică, necesară pentru investigarea și descoperirea infracțiunii⁷. La efectuarea cercetării la fața locului pe caz de trafic de ființe umane în căutarea probelor suntem obligați să ne conducem de Regula de aur: de la fața locului trebuie să se ridice toate obiectele care pot constitui o probă. Dacă există îndoieli asupra unor obiecte, este mai bine să se ridice și acestea, urmând să fie returnate ulterior, decât să fie lăsate la locul lor și să nu mai fie găsite în momentul în care s-a realizat semnificația lor probatorie⁸.

La cercetarea încăperilor ce au corelație cu acest tip de infracțiune trebuie să fie descoperite, fixate și ridicate urmele aflării victimei în locurile de primire, adăpostire și exploatare. Acestea pot fi atât urme tradiționale, pe care le poate lăsa omul în locurile de primire și adăpostire (urme de mâini, încălțăminte, excremente, microparticule etc.), cât și urme care confirmă declarațiile victimei cu privire la circumstanțele infracțiunii:

- locurile de cazare sau de exploatare a victimei;
- obiecte specifice locurilor de deținere forțată a victimei infracțiunii de ființe umane (cătușe, lanțuri, cabluri, sârmă, peliculă scotch etc.);
- documente legate de procesul de recrutare, cum ar fi reclame, agende, corespondență cu școli de limbi străine sau cu secții consulare ale ambasadelor etc.;
- documente legate de organizarea cotidiană a activităților de prostituție: reclame, liste cu orele prestate, „liste de bucate” cu serviciile sexuale oferite, liste de prețuri, texte standard pentru serviciile de sex la telefon etc.;
- instrumente de tortură (fier de călcat, ciocan electric de lipit, instrumente de lăcătușărie etc.);
- urme de sânge, spermă, prezervative etc., obiecte folosite în activitatea de prostituție, cum ar fi uniforme, instrumente - accesorii sexuale;
- obiecte și lucruri ce aparțin victimei;
- înregistrări secrete, semne, însemnări pe care le-au făcut victimele;
- descifrările convorbirilor telefonice ale persoanelor bănuite de comiterea traficului de ființe umane;
- sistemele de telecomunicații și purtătorii de informație electronică ce au fost depistați la fața locului, pe care se păstrează date ce au importanță pentru urmărirea penală: computere, telefoane mobile, aparate de fax, minicomputer, agende electronice etc.

Dacă e să facem trimitere la procedeele de cercetare la fața locului ce pot fi aplicate în cadrul cercetării locului faptei traficului de ființe umane, atunci nu există vreo regulă care să împună folosirea unui anumit procedeu. Totul depinde de situația

⁷ М. А. Волков, В. П. Потудинский, *Особенности осмотра помещений и участков местности при расследовании преступлений, связанных с торговлей людьми и использованием рабского труда*, Северо-Кавказский государственный технический университет. <http://www.ncstu.ru>

⁸ Gabriel Ionel Olteanu, *Metodologie criminalistică*, Editura AIT Laboratories, 2005, p. 203.

de la fața locului și de informația pe care o deținem până la începerea cercetării (date dobândite de la martori sau victimă). Iar dacă e să vorbim de metodele de cercetare atunci ar fi rezonabil de aplicat metoda combinată sau obiectivă, mai puțin cea subiectivă.

Pe cât posibil, înainte de a se începe cercetarea la fața locului (deci înainte de a se modifica poziția diferitelor obiecte), se vor face înregistrări de sunet și imagine în fiecare cameră în care traficanții s-au aflat împreună cu victimele.

Imaginile de la „locul crimei” pot avea o importanță deosebită dacă victima afirmă că a fost atacată sexual sau fizic într-unul dintre aceste locuri, deoarece este puțin probabil, dat fiind, de exemplu, activitățile de prostituată ale victimei, că se vor mai găsi urmele medico-legale ale unui presupus viol petrecut cu timp în urmă. Tocmai din acest motiv, fixarea pe bandă video a spațiilor respective este un element esențial în coroborarea afirmațiilor victimei.

Dacă este vorba despre prostituție, se vor înregistra pe video încăperile bordelului, fixându-se toate detaliile: tipul încăperilor, reclame, materiale pornografice, accesorii folosite în activitățile sexuale, prezervative, liste de prețuri etc. Cunoașterea poziției exacte a fiecărui obiect este deosebit de importantă, în cazul în care suspectul pretinde ulterior că nu a știut că victima se prostituează, cu toate că există martori care l-au văzut vizitând adresele respective.

Chiar dacă s-au făcut înregistrări de sunet și imagine ale locurilor respective, toate obiectele care pot constitui mijloc de probă vor fi ridicate, ambalate corespunzător și consemnate într-un proces-verbal. De asemenea, se vor filma și percheziționa toate vehiculele folosite de suspecti. Neglijențele intervenite în această fază pot avea consecințe grave, de exemplu respingerea mijloacelor de probă la proces pe motivul nerespectării prevederilor legale⁹.

În limita resurselor disponibile poliției, se vor efectua căutări specifice cercetării la fața locului la toate adresele și spațiile implicate în infracțiune: cele din faza de recrutare, „casele sigure”, bordelurile, alte spații, de asemenea domiciliile suspectilor, dacă ei nu locuiesc în „casele sigure”. Este posibil ca traficanții să fi făcut mari eforturi pentru a ascunde mijloace de probă, de exemplu documente de identitate și bani în numerar. De aceea poliția trebuie să investească mult timp în planificare și în percheziționarea minuțioasă a adreselor respective, în special a domiciliilor suspectilor¹⁰.

Etapa finală de cercetare la fața locului se va încheia cu întocmirea procesului-verbal la care se vor anexa în mod obligatoriu desenul schița sau planul-schiță, precum și planșa fotografică, întocmită conform regulilor fotografiei judiciare operative de la fața locului, chiar dacă se folosește de la etapa de pregătire la fața locului camera de luat vederi.

Rezumând cele scrise mai sus, putem înainta concluzia că rezultatele cercetării la fața locului a încăperilor, sectoarelor unde temporar sau permanent a fost deținută victima au o valoare probatorie semnificativă și pot fi folosite cu succes în investigarea infracțiunii pe viitor.

⁹ Gabriel Ionel Olteanu, *Metodologie criminalistică*, Editura AIT Laboratories, 2005, p. 205.

¹⁰ Gabriel Ionel Olteanu, *Op. cit.*, p. 206.

Consecințele ce survin precum și urmele ce rămân pe cazurile de trafic de ființe umane pot depăși experiența ofițerilor de urmărire penală și a experților judiciari. Acest fapt impune implicare în investigarea acestor infracțiuni doar după trecerea unui curs de instruire cu privire la specificul infracțiunilor în cauză.

Destul de frecvent urmărirea penală se pornește după reîntoarcerea victimei din sclavia sexuală. Aceasta impune efectuarea cercetării la fața locului după diferite perioade de timp, în vederea depistării, fixării și ridicării tuturor surselor de probă existente la locul faptei-infracțiunii. Subdiviziunile specializate în cercetarea traficului de ființe umane urmează să fie dotate cu utilaj și materiale de consum de ultimă oră care în măsură să permită acest lucru net calitativ.

Bibliografie:

1. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, cu modificări.
2. Camil Suciu, *Criminalistica*, vol. III, București, 1972.
3. E. Stancu, *Tratat de Criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2002.
4. Gabriel Ionel Olteanu, *Metodologie criminalistică*, Editura AIT Laboratories, 2005.
5. *Пособие для специалистов в сфере уголовного правосудия по борьбе с торговлей людьми*, Организация Объединенных наций, Нью-Йорк, 2010 г.
6. М.А. Волков, В.П. Потудинский, *Особенности осмотра помещений и участков местности при расследовании преступлений, связанных с торговлей людьми и использованием рабского труда*, Северо-Кавказский государственный технический университет. <http://www.ncstu.ru>